

D-KATEGORIA MOOTORSÕIDUKIJUHI ETTEVALMISTAMISE TÄIENDUSÕPPE ÕPPEKAVA (KONTAKTÕPPE JA ELEKTROONILINE ÕPPEVORM)

ProfDriver autokool

Õppekavarühma nimetus: Transporditeenused

Õppeasutus: Positiivne OÜ, registrikood 11898613, ettevõtte aadress Varsaallika 46, 12013 Tallinn Harjumaa.

Õppekava kinnitamise kuupäev: 01.10.2023

Elektrooniline õppekeskkond: Teoria.ee õppekeskkond (väljatöötanud OÜ Teoria ja liiklusspetsialistid). Keskfond sisaldab üle 1200 teooriaküsimuse(võimalik lahendada mh. teemade kaupa, oma vigadel põhinedes jm.), videoloengud vastavalt õppekavajärgsetele teemadele, lisamaterjal- märgid, valdkonda tutvustavad ja silmaringi avardavad lisamaterjalid, „3d“ ringristmikud, õppekaardid. Lisaks vahe- ja lõpukontrollide võimalus. Suhtlusvõimalus kooliga ja teised õppekeskkonnalt seadusega nõutud lahendused.

Õppeklass: Seadusega kooskõlas õppeklass mis sisaldab muu hulgas: Magnetahvel või kirjutustahvel ja teised visualiseerimisvõimalused – monitorid/arvutid/suur TV ekraan, audio- ja videovahendid.

Õppeväljak: Kõvakattega nõuetele vastav õppeväljak. Väljak vastavuses „Nõuded mootorsõidukijuhi koolitaja õppevahenditele, õppeväljakutele ja õppesõidukitele,“ § 4 kehtestatud määruuses sätestatule.

Õppesõiduk: Õppesõiduk vastavuses „Liiklusseaduse“ § 100 lõike 7 alusel kehtestatud määruuses sätestatud eksamisõiduki ja juhi varustuse nõuetele.

Koolitaja: Mootorsõidukijuhi õpetaja vastab mootorsõidukijuhi õpetaja kvalifikatsiooninõuetele vastavalt „Liiklusseaduse“ §118 toodule.

Mootorsõidukijuhi täiendusõppe D-kategooria koolituse õppetöö mahud akadeemilistes tundides (45 min):

	Liiklusteooriaõpe õppetundides	Õppesõit sõidutundides
Õppetöö maht elektroonilise õppe keskkonnas	20 (100%)	
Õppesõidu maht		20

Õppekava koostamise alus: Majandus- ja kommunikatsiooniministri määrus nr 60 „Mootorsõidukijuhi ettevalmistamise tingimused ja kord ning mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekavad“

Kursuse läbiviimiseks vajalike sertifikaatide/litsentside olemasolu: tegevusluba: 7141 HTM

Juhi ettevalmistamine annab õppijale teadmised, oskused ja hoiakud liikluses käitumiseks vastavalt taotletava kategooria mootorsõiduki juhile kehtestatud kvalifikatsiooninõuetele.

Juhi ettevalmistamise eesmärgiks on luua eeldused:

- 1) vastutustundliku juhi liikluskäitumise kujunemiseks;
- 2) juhi ohutu, iseseisva, teisi liiklejaid arvestava ja keskkonda säästva käitumise kujunemisele.

Täiendusõppe koolituskursusele võetakse õppima D-kategooria mootorsõiduki juhtimisõigust taotlev isik, kes:

- 1) omab mootorsõidukijuhi tervisetõendit D-kategooria auto juhtimist lubava märkega;
- 2) D-kategooria auto juhtimisõiguse taotlemisel omab vähemalt üks ja pool aastat kas B-kategooria; BC1-kategooria või C1-alamkategooria auto juhiluba;
- 3) on D-kategooria autojuhi loa saamise ajaks vähemalt 24 aastat vana;
- 4) D-kategooria bussi juhtimisõiguse taotlemisel on õppetöö alustamisel vähemalt 17,5 aastat vana, kui isik õpib „Autoveoseadusega“ kehtestatud ühendatud ametikoolituse 280-tunnisel kursusel ning on antud kursuse raames läbinud juhi algastme koolituse.

ÕPPEKAVA STRUKTUUR, ÕPPE KESTUS JA KORRALDUS

Liiklusteooriaõppe ja õppesõidu tundide ülesehitus ning vahelduvus peavad tagama õppekavas ettenähtud teadmiste ja oskuste omandamise ning õpilase ettevalmistamise vastavalt juhi liiklusalastele kvalifikatsiooninõuetele.

Liiklusteooriaõppe ja õppesõidu ühe õppetunni arvestuslik kestus on 45 minutit. Korraga on teooria- ja sõiduõpet lubatud läbi viia kestusega kuni 90 minutit. Iga 90-minutilise ajavahemiku kohta peab õpetaja ja õpilase jaoks olema katkematu puhkepaus vähemalt 15 minutit, mille jooksul õppetegevust ei toimu.

Teooriaõpe ja sõiduõpe hõlmavad järgmisi teooriaõppe ja sõidutundide teemasid vähemalt alltoodud mahus. Mootorsõidukijuhi **täiendusõppe D-kategooria koolituse õppekava struktuur ja maht** akadeemilistes tundides (45 min):

Teooriaõpe		Sõiduõpe	
	Õppetunde		Sõidutunde
Liiklusreeglid ja käitumine liikluses		Sõiduki käsitlemine	
Sõiduki tundmine		Sõiduki juhtimine õppeplatsil	
Liiklusohutus		Sõiduki juhtimine liikluses	
Liikluspsühholoogia		Sõiduki juhtimine erioludes	
Liiklusalased seadused ja määrused			
Minimaalne õppetundide arv	20		20

Veebipõhise teooriaõppe läbimist kinnitab elektroonilises õppekeskkonnas Teooria.ee positiivsele tulemusel sooritatud eksam. Vajadusel määratakse sõidutundide kogumaht sõiduõppe individuaalses õppekavas.

Juhi koolitaja võib sõltuvalt õppekorraldusest, õpetamise meetodidest ja tingimustest muuta teemade käsitlemise järjestust ja teemasid lisada.

Koolitusel õpitu kinnistamiseks ja materjali kordamiseks võib õpilasele ette näha iseseisva töö. Õpilane teeb iseseisva töö õpetaja soovitud lähtudes ja neile tuginedes. Iseseisva töö tulemusi kontrollib õpetaja.

Juhendaja kaasamine on erandlik. Juhendajaks võib olla vaid isik, kes vastab liikluseaduse § 109 vastavatele tingimustele, ja kellel on kehtiv juhendaja tunnistus.

Nõuded õpingute lõpetamiseks

Teooriaõpe: teadmiste kontroll autokooli klassiruumis või veebikeskkonnas.

Sõiduõpe: sõiduoskuse kontroll.

Täiendusõppe läbimist tõendab koolituskursuse tunnistus ning koolitaja elektrooniliselt esitatud koolituskursuse tunnistuse andmed liiklusregistris.

Õppekava koostaja:

Raivo Avango

Positiivne OÜ juhatuse liige

e-post: profdriver@profdriver.ee,
telefon: +372 5087769

1. TÄIENDUSÕPPE D-KATEGOORIA KOOLITUS

1.1 Teoriaõpe

T 1	Liiklusreeglid ja käitumine liikluses
Õppe sisu	Vastavate teemaloengute läbimine, sh: <ul style="list-style-type: none">• Videoloengud või kontaktõppe loengud• Dokumendid• Slaidid• Testid
Õpiväljundid	Liiklusreeglite õppe eesmärk on: <ul style="list-style-type: none">• kinnistada ja süvendada liiklusreeglite tundmist;• anda mitmesuguste liiklusolukordade analüüsi ja hindamise oskust;• välja arendada riskiteadliku käitumise ja objektiivse enesehinnangu võimet ning lugupidavat hoiakut teiste liiklejate ja looduskeskkonna suhtes. Pärast koolitust õpilane: <ul style="list-style-type: none">• oskab selgitada järgmisi mõisteid:<ul style="list-style-type: none">○ anda teed;○ eesõigus;○ peatumine;○ parkimine;○ hädapeatumine;○ manööver;○ möödaskõik;○ pööre;○ ümberpöörde;○ liiklusõnnetus;○ sõidukite kategooriad, millesse jaotatakse autod ja mootorrattad juhtimisõiguse alusel;○ sõiduk, mootorsõiduk, auto, buss, troll, mootorratas, haagis, kerghaagis, autorong, ühissõiduk, jalgratas, mopeed, pisimopeed;○ esmane ja piiratud juhtimisõigus;○ liikleja, juht, sõitja, jalakäija;○ liikluskorraldusvahend, liiklusmärk, foor, teemärgis;○ tee, sõidutee, peatee, kiirtee, sõidurada, sõidurida, ühissõidukirada, eraldusriba, kõnnitee, jalgtee, ülekäigurada, ülekäigukoht, jalgrattatee, jalgrattarada, jalgratta- ja jalgtee,○ teega külgnev ala, õueala;○ asula;○ halb ja piiratud nähtavus, pimedus, liiklusohu;• teab ohutu liikluse korraldamise võimalusi mitmesuguste liikluskorraldusvahenditega;• teab reguleerija märguandeid ja lubatavaid liikumissuundi;• teab kontrollimisõigusega isikuid;• oskab tegutseda õigesti ja ohutult peatumismärguande saamisel;• teab juhi kohustusi vähekaitsitud liiklejate suhtes mitmesugustes liiklustingimustes ning nendest möödumisel;• teab vanurite, nägemis- ja kuulmispuudega või füüsilise puudega inimeste võimalikke raskusi liiklusolukordadega kohanemisel ning sellest tulenevaid ohte;• teab laste turvalisuse sõltuvust liikluskeskkonnast ning laste võimalikku ootamatut käitumist liikluses;• teab juhi kohustusi peatuses oleva ühissõiduki ning sellesse sisenejate ja sellest väljujate ohutuse tagamiseks;• oskab analüüsida juhi ohutustagavat tegevust temale sõiduteel vastu tulevate jalakäijate, jalgratturite või mopeedijuhtidega kohtumisel või nendest pärisuunas möödumisel;• oskab pöörata tähelepanu lastega seotud olukordadele liikluses (sõidu alustamisel, pööretel, tagurdamisel, sõitmisel lasteasutuste ja koolide läheduses);• oskab põhjendada ohutu sõiduvähi valikut lähenemisel ülekäigurajale või tee ja jalgrattatee ristumiskohale mitmesuguste teeolude, nähtavustingimuste ja liiklustiheduse puhul;• teab märguandmise võimalusi:<ul style="list-style-type: none">○ tuledega: suuna-, piduri- ja ohutuledega ning esitulede ümberlülitamisega (vilgutamisega);○ käega;• teab suunamärguande andmise kohustust enne sõidu, manöövri või peatumise alustamist;• teab helisignaali kasutamist;• teab ohutulede ja/või ohukolmnurga kasutamist nõudvaid olukordi;

- teab põhjendust, miks hoiatusmärguandmine ei anna juhile eesõigust;
- teab bussi õiget paiknemist linna- ja maanteesõidul;
- teab bussi õiget paiknemist ristmike ületamisel enne ristmikku, ristmikul otsesõidul või pöörete sooritamisel ning pärast ristmikku;
- teab bussi õiget paiknemist enne ja pärast parem-, vasak- või tagasipööret;
- teab ühissõidukiraja kasutamise ning trammiteel sõitmise korda;
- oskab valida õiget sõidurada mitmesugustes liiklusolukordades, vähendades sellega liiklusohutu;
- oskab arvestada liikluses paiknemisel bussi mõõtmeid ning vajalikku ohutut piki- ja külgvahet;
- teab piisava pikivahe hoidmise vajadust ja selle tähtsust mitmesugustes liiklusoludes;
- oskab määrata ohutut pikivahet eessõitjaga;
- oskab analüüsida pikivahe valikul arvestatavaid tegureid;
- teab teemandmise kohustuse ja eesõiguse kasutamise omavahelist seost, vältides asjatuid riske eesõiguse kasutamisel;
- teab juhi kohustusi, tegevust ja käitumist ohutuks väljasõiduks kõrvalteelt peateele või sõidueesõigusega teele;
- teab juhi tegevust ja käitumist:
 - samaliigilisel reguleerimata ristmikul nn parema käe reegli rakendamisel;
 - liikumise alustamisel sõidutee äärelt või teepennalt;
 - teele sõitmisel teega külgnevalt alalt või õuealalt;
 - sõitmisel aeglustus- või kiirendusrajal;
 - ristmikult ärasõidul pöörde lõpetamise järel;
 - tee andmisel tähistatud peatusest väljasõitvale ühissõidukile;
- teab möödasõidu ja möödumise erinevust;
- teab ohutuks möödasõiduks või möödumiseks vajalikke tingimusi;
- teab võimalikke ohte möödasõidu või möödumise üksikutele etappidel;
- teab möödasõidutee pikkust mõjutavaid tegureid;
- teab kohti, kus möödasõit või möödumine on keelatud;
- teab ohte, mis võivad tekkida möödasõidul või möödumisel:
 - autorongist või puksiirrongist;
 - pikkadest või laiadest sõidukitest;
 - liikurmasinatest või aeglastest sõidukitest;
 - kahe rattalitest sõidukitest (jalgrattad, moopedid, mootorrattad);
 - teel liikuvatest jalakäijatest.
- teab juhi tegevuse ja ohutu käitumise põhimõtteid kohtumisel vastu sõitva sõidukiga mitmesugustes liiklustingimustes;
- teab lubatud suurima kiiruse ja liiklusoludele vastava kiiruse erinevust;
- teab kehtivaid piirkiirusi asulateel ja asulavälisel teel;
- teab liiklusoludele mittevastavast sõidukiirusest tulenevaid ohte;
- oskab valida liiklusoludele vastavat ohutut sõidukiirust asulateel ja asulavälisel teel;
- teab peatumise ja parkimise üldnõudeid;
- teab ohutu peatumise ja parkimise kohti linnas ja maanteel;
- teab bussi peatumisel või parkimisel rakendatavaid ohutusabinõusid;
- teab kohti, kus on keelatud:
 - peatamine;
 - parkimine.
- teab tasuliste või valveta parkimiskohtade kasutamise korda;
- teab juhi kohustusi ja tegevusi bussi hädapeatumise korral;
- teab kes võib kasutada parkimiskohti, mis on tähistatud lisateatetahvliga „puudega inimese sõiduk“ või teekattemärgisega „puudega inimese sõiduki parkimiskoht“;
- teab nõudeid, kui buss kasutab puudega isiku tunnusmärki ja/või liikumispuudega ja pimedat inimest teenindava sõiduki parkimiskaarti;
- teab tee ja rööbastee ristumise kohtades kasutatavaid liikluskorraldusvahendeid;
- teab liikluskorraldusvahendite puudumisest või nende mittekorrasolekust tulenevaid ohte;
- teab juhi tegevust ohutuse tagamiseks raudteeülesõidukohale või trammiteega ristumise kohale lähenedes;
- teab ohutu peatumise kohti tee andmiseks raudteesõidukile;
- teab juhi kohustusi hädapeatumise korral raudteeülesõidukohal või trammiteel;
- oskab ületada ohutult raudteeülesõidukohti ja trammiteega ristumise kohti;
- teab tulede kasutamise nõudeid mitmesugustes tee- ja ilmaoludes;
- teab tulede ebaõigest kasutamisest tulenevaid ohtlikke tagajärgi;
- oskab liiklusohutuse tagamiseks bussitulesid õigesti kasutada;
- ohutu pukseerimise viise ja tingimusi;
- teab ühenduslülid kohta kehtestatud nõudeid;
- teab pukseerimisel osalevate juhtide kohustusi ja leppemärguandeid;
- teab pukseeriva ja pukseeritava sõiduki kohta kehtestatud nõudeid;

	<ul style="list-style-type: none"> • teab olukordi, kui pukseerimine on keelatud; • teab pukseerimisega kaasnevaid võimalikke ohte; • teab kiirteele ja kiirteel sõitmise korda ning kiirteelt ärasõidu iseärasusi; • teab kiirteel liiklejatele kehtestatud keelde ja piiranguid; • teab juhi ja jalakäija vastastikuseid kohustusi ohutuse tagamisel; • teab õuealal liiklejatele kehtestatud piiranguid; • teab tunnelis sõitmise, peatumise ja parkimise nõudeid ning tulede kasutamist; • teab muutsuunaliiklusega tee ja sellisel teel sõitmise iseärasusi; • teab liiklusõnnetuse korral bussijuhile kehtestatud nõudeid; • teab tegevusi liiklusõnnetuse kohas; • teab eritalituse sõidukite tunnuseid ning teiste juhtide kohustusi tööülesandeid täitva eritalituse sõiduki suhtes; • teab jalgratturile, mopeedijuhile, loomveokile ning looma- ja käsikäruga liiklejale kehtestatud lisanõudeid.
Kohustuslik kirjandus	Määrab teooriaõpetaja õpilasele individuaalselt lähtuvalt kaasaegsete õppematerjalide võimalustest.

T 2	Sõiduki tundmine
Õppe sisu	<p>Vastavate teemaloengute läbimine, sh:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Videoloengud või kontaktõppe loengud • Dokumendid • Slaidid • Testid
Õpiväljundid	<p>Pärast koolitust õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omab teadmisi busside ehitusest, käsitsemisest, tehniliste rikete tekkimise põhjustest ja nende mõjust liiklusohutusele; • teab busside liigitust ja nende lühiiseloostust; • teab bussi üldandmeid ja tehnilisi parameetreid või oskama neid kiirelt leida hooldus- või juhendraamatust; • teab regulaarse tehnilise hoolduse ja järelevalve tähtsust bussi kütusekulu ning keskkonnaohutuse vähendamisel; • teab kütuse, õlide, erivedelike ja hooldusmaterjalide, sh pesu- või puhastusvahendite mõju looduskeskkonnale; • tunneb bussimootorite liigitust ja lühiiseloostust ning oskab: <ul style="list-style-type: none"> ○ kontrollida mootori jahutusvedeliku temperatuuri, taset ja tihedust (külmumiskindlust); ○ täita jahutussüsteemi jahutusvedelikuga; ○ rakendada abinõusid mootori ülekuumenemise korral; ○ kontrollida õli taset ja rõhku; ○ lisada mootorisse õli; ○ eemaldada diisli toitesüsteemist õhku; ○ käivitada mootorit külmalt ja soojalt. • teab jõuülekaneseadmete üldehitust, tööpõhimõtet ja kasutusviisi; • teab roolimehhanismi, rooliajama ja roolivõimendi tööpõhimõtet; • teab juhtseadistes esinevaid rikkeid, mis on liiklusohutuse seisukohalt tähtsad; • teab mitut liiki toimetehhanismidega pidurite üldehitust ja pidurisüsteemi tööd; • teab sõidupiduri, seisupiduri ja mitut liiki abi- või kestuspidurite tööpõhimõtet; • teab mitteblokeerivate pidurite (ABS) tööpõhimõtet ja oskama: • teab eemaldada õhupaakidest kondensaati; • teab kontrollida õhkajamis õhurõhku; • teab vabastada rikkepidurit; • tunneb rehvitüüpe ning nende tähistust ja teab: <ul style="list-style-type: none"> ○ rehvide kasutusea sõltuvust juhtimisvõtetest, esirataste suunangust ja siserõhust; ○ tasakaalustamata rataste kasutamise võimalikke tagajärgi; ○ tunnuseid, mis viitavad sõidu ajal rattapoltide ja -mutrite keermesliidete kinnituse lõdvenemisele, ning sellest tulenevaid ohte. • teab aku, generaatori, generaatoririhma, käiviti ja kaitsmete asukohta; • teab aku hoolduse põhimõtteid ja ebaõigest käsitsemisest tulenevaid tagajärgi; • teab mis vedelikku lisatakse vajaduse korral akusse; • teab elektrisüsteemi rikkeid ja nende võimalikke tekkepõhjusti ja oskab: <ul style="list-style-type: none"> ○ kontrollida elektrolüüdi taset akus; ○ kontrollida valgustusseadmete, helisignaali, näidikute ning mõõdikute korrasolekut. • teab bussi mõõtmete, kasutatavate rehvide, tugeva tuule mõju bussi juhitavusele;

	<ul style="list-style-type: none"> • teab bussi komplekti kuuluvat varustust ja millistele nõuetele see peab vastama; • teab kütte- ja ventilatsiooniseadmete ning uste juhtajami otstarvet; • teab nõudeid sõidumeeriku kasutamise kohta; • oskab kasutada bussi avariiväljapääse; • oskab vahetada sõidumeeriku ketast; • teab õigeaegse korralise (graafikujärgse) ja hooajalise hoolduse vajalikkust; • teab kütusekulu mõjutavaid tegureid: <ul style="list-style-type: none"> ○ bussi tehniline seisukord; ○ juhtimisvõtted; ○ ilma-, tee- ning liiklusolud jt välismõjurid; • teab ohutu sõiduviisi ja säästliku sõiduviisi olemust ning nende mõistete põhimõttelist kattuvust; • oskab kasutada ohutuid ja säästlikke sõiduvõtteid; • oskab sõita ja peatuda sujuvalt, vältides järske kiirendusi ja pidurdusi ning ootamatuid manöövreid, • oskab valida sobivat, sõidukiirusele vastavat käiku, vältides bussi liikumise ajal otstarbetut vabakäigu kasutamist; • oskab näha ette võimalikke takistusi ja liiklusohutikke olukordi; • looduskeskkonna saastatuse põhjusi ning teeliikluse osa atmosfääri üldsaaetes; • teab looduskeskkonda mõjutavaid tegureid, nagu bussi toiteadmete tehniline korrasolek, kasutatava kütuse kvaliteet ja heitgaaside koostis; • teab heitgaasides sisalduvaid aineid ja ühendeid ning nende mõju inimesele ja looduskeskkonnale; • teab heitgaaside kahjulike mõjude vähendamise võimalusi; • teab katalüsaatori otstarvet väljalaskesüsteemis; • oskab käsitseda bussi ilma liigse müra ja ülemäärase heitgaasi eraldumiseta.
Kohustuslik kirjandus	Määrab teooriaõpetaja õpilasele individuaalselt lähtuvalt kaasaegsete õppematerjalide võimalustest.

T 3	Liiklusohutus
Õppe sisu	Vastavate teemaloengute läbimine, sh: <ul style="list-style-type: none"> • Videoloengud või kontaktõppe loengud • Dokumendid • Slaidid • Testid
Õpiväljundid	Koolitus peab: <ul style="list-style-type: none"> • kujundama positiivse suhtumise teistesse liiklejatesse ja looduskeskkonda; • andma piisava ohutunnetuse asjatu riski vältimiseks liikluses; • andma teadmised liiklusohutlikesse olukordadesse sattumise ärahoidmiseks; • andma oskused võimalike ohuolukordade ennetamiseks. Pärast koolitust õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • teab ohuolukordade tekkimise põhjusi ning põhjustajaid: <ul style="list-style-type: none"> ○ teiste liiklejate vastu tähelepaneliku hoiakuta juhte; ○ väära enesehinnanguga ja oma oskusi ülehindavaid juhte; ○ muutuvate ilma- või teeoludega mitteametust; ○ vähest sõidukogemust; ○ vähekaitsitud liiklejaid (jalakäijad, jalgratturid, mopeedijuhid); ○ piiratud liikumisvõimega (vanurid, nägemis- ja füüsilise puudega isikud) või ○ kuulmispuudega liiklejaid; ○ ootamatult teele ilmutavaid ulukeid ja koduloomi; ○ mõnede sõidukite juhtimise ja liikumise eripära; ○ alkoholi või narkootiliste (psühhotroopsete) ainete kasutamist; ○ juhtimist sellises haigus- või väsimusseisundis, mis takistab liiklusolude täpset tajumist. • teab ohuolukordades kasutatavaid ohutuid juhtimisvõtteid ja oskab: <ul style="list-style-type: none"> ○ hinnata ohu võimalikku iseloomu; ○ arvestada, et teine liikleja võib liiklusreeglite sätteid tõlgendada teisiti kui tema. • teab liiklusõnnetuste tekkepõhjust; • teab tüüpilisi ootamatult tekkida võivaid liiklusolukordi, kus juhil tuleb tegutseda aja- ja teabepuuduses; • teab liiklusolukordade keerukust mõjutavaid tegureid; • oskab analüüsida teelt väljasõitu oludele mittevastava sõidukiiruse tõttu; • oskab analüüsida liiklusõnnetust ühe sõidukiga; • oskab analüüsida liiklusõnnetust mitme sõidukiga; • oskab analüüsida suunamärgu mitteandmisest põhjustatud liiklusõnnetust; • oskab analüüsida ebaõigest paiknemisest manöövri sooritamisel põhjustatud liiklusõnnetust;

	<ul style="list-style-type: none"> • oskab analüüsida teeandmise kohustuse eiramisest põhjustatud liiklusõnnetust kõrvalteel peateele sõitmisel ja vasak- või tagasipöörde sooritamisel; • oskab analüüsida möödasõidu reeglite eiramisest tingitud liiklusõnnetust; • oskab analüüsida reguleeritud või reguleerimata ülekäigurajal teeandmise kohustuse eiramisest põhjustatud liiklusõnnetust; • oskab analüüsida trammipeatusest ning ühissõidukipeatuses seisvast sõidukist möödumisel aset leidnud liiklusõnnetust; • teab liiklusreeglite ja keskkonnakaitsenõuete eiramise või rikkumise motive ja põhjusi; • teab liikluskultuuri aluseid, nagu viisakas ja lugupidav suhtumine teistesse liiklejatesse; • teab liiklusolukordade ettenägemise, analüüsimise ja lahtimõtestamise tähtsust liiklusohutuse tagamisel.
Kohustuslik kirjandus	Määrab teooriaõpetaja õpilasele individuaalselt lähtuvalt kaasaegsete õppematerjalide võimalustest.

T 4	Liikluspsühholoogia
Õppe sisu	<p>Vastavate teemaloengute läbimine, sh:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Videoloengud või kontaktõppe loengud • Dokumendid • Slaidid • Testid
Õpiväljundid	<p>Koolitus peab andma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lugupidava hoiaku teiste liiklejate ja looduskeskkonna suhtes; • teadmised bussi juhtimiseks vajalike võimete ja bussijuhi töö psühhofüsioloogiliste aluste kohta; • oskuse käituda õigesti ja ohutult kõikides liikluses ettetulevates olukordades. <p>Pärast koolitust õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab inimese psühhofüsioloogilisi omadusi; • teab bussijuhi töö esmatähtsaid psüühilisi protsesse, nagu mõtlemise ja tähelepanu jaotamise võime; • tunneb liiklusolukordade ettenägemise võimet; • tunneb liiklusalase teabe vastuvõtmise protsessi: <ul style="list-style-type: none"> ○ meelegaärritust; ○ reageerimist; ○ teab reaktsioonina kavandatavat tegevust. • oskab analüüsida juhi väära käitumise tulemusena tekkida võivaid liiklusõnnetusi või liiklusohutlikke olukordi; • teab nägemismeele osatähtsust liiklusalase teabe hankimisel: <ul style="list-style-type: none"> ○ nägemisvälja muutumist sõidukiiruse muutudes; ○ nägemisteravuse erinevusi nägemisvälja eri kohtades; ○ nägemisteravuse sõltuvust vanusest; ○ silma valguse ja pimedusega kohanemise aega ning kontrastsusmõju; ○ nägemisilluusionide tekkimise põhjusi. • teab reageerimise tähtsust, seda eriti piiratud tegutsemisaja korral; • teab reageerimisaja pikkuse sõltuvust juhi tervislikust ja emotsionaalsest seisundist, väsimusastmest jt teguritest; • teab reageerimisajal läbitavat maad; • teab vastu sõitva sõiduki kauguse ja kiiruse hindamisel tehtavaid vigu; • teab võimalikke vigu kauguse ja liikumiskiiruse hindamisel halva nähtavuse korral (udus); • teab mingile objektile kinnistunud pilgu tõttu võimalikku kõrvalekaldumist sõidujoonelt; • teab tundeelamuste (emotsionaalsuse) mõju: <ul style="list-style-type: none"> ○ mõtlemisvõimele, tähelepanule ja reageerimisajale; ○ tundepeinge (stressi) suurenemisele; ○ liiklusohutusele. • oskab analüüsida tähelepanu jaotuvuse, ümberlülitusvõime ja hajuvuse mõju liiklusohutusele; • teab tegureid, mis mõjutavad juhi reageerimisega, reageerimismaad ning bussi peatumismaad; • teab pidurite rakendusmaa, aeglustusmaa ja pidurdusmaa mõistete sisu; • teab aeglustusmaa sõltuvust sõidukiirusest; • teab tahavaatepeegli kasutamisel: <ul style="list-style-type: none"> ○ pilgu ümbersuunamiseks kuluvat aega; ○ sise- ja välispeeglitesse vaatamiseks kuluvat aega; ○ tasa- ja kumerpeegli erinevust objektide kauguse hindamisel. • teab liiklusohutlike olukordade vältimise võimalusi kaitsliku sõiduviisi kasutamiseks; • teab võimalikke pingeaallikaid (stressoreid) liikluses, pingeseisundi mõistete ja olemuse ning selle mõju liiklusohutusele; • teab agressiivse või impulsiivse käitumisviisi negatiivset mõju liiklusohutusele; • teab liikluses osalemiseks ja liiklusohutuse tagamiseks vajaliku tasakaalustatud emotsioonitaseme saavutamise tähtsust;

	<ul style="list-style-type: none"> • teab juhi kutse-eeetika põhimõisteid, nagu kutsekohustused ja kutseau; • teab reaalsustaju, enesekriitika ja vastutustunde vajalikkust liikluses osalemisel ja liiklusohutuse tagamisel; • tunneb liiklusreeglite ja keskkonnakaitsenõuete mittetäitmisest tulenevaid ohte; • tunneb põhjusi, miks inimesed tõlgendavad sarnaseid liiklusolukordi erinevalt; • tunneb teiste liiklejate käitumisviisi omaksvõtmise, nn grupisurve avaldumist liikluses; • tunneb isiksuse kalduvust grupisurvele allumiseks või mitteallumiseks, selle põhjusi ning negatiivse grupisurve mõju liiklusohutusele; • tunneb teistele liiklejatele eeskujuks olevat ja neid positiivselt mõjutavat käitumisviisi; • teab isiklike motiivide ja varasemate kogemuste mõju juhi käitumisele; • teab väsimustunnuseid ja väsimuse mõju liiklusohutusele; • teab alkoholi, narkootiliste ja psühhotropsete ainete mõju tajule, nägemisele, liigutuste koordineerimisele ja enesehinnangule; • teab alkoholi- või narkootiliste juhtimisest tulenevaid võimalikke tagajärgi; • teab tähelepanu hajumist sõidu ajal mobiiltelefoni kasutamisel, eriti ilma vabakäesüsteemita.
Kohustuslik kirjandus	Määrab teooriaõpetaja õpilasele individuaalselt lähtuvalt kaasaegsete õppematerjalide võimalustest.

T 5	Liiklusalased seadused ja määrused
Õppe sisu	<p>Vastavate teemaloengute läbimine, sh:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Videoloengud või kontaktõppe loengud • Dokumendid • Slaidid • Testid
Õpiväljundid	<p>Pärast koolitust õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab sõitjate teenindamise aluseid; • teab liiklusseadusest tulenevaid liiklejate õigusi ja kohustusi; • teab juhi vastutust liiklusalaste rikkumiste korral ja rikkumiste menetlemist; • tunneb bussi tehnoseisundi ja varustuse kohta kehtivaid nõudeid; • teab tehnoulevaatusel bussi kohta esitatavaid nõudeid; • tunneb kehtivat liikluskindlustussüsteemi ja kindlustuslepingute sõlmimise korda; • teab sõitjateveo kohta käivaid nõudeid; • oskab täita varalise kahjuga liiklusõnnetuse kohta vormistatavat „Teadet liiklusõnnetusest“; • oskab suhelda sõitjatega korrektset; • oskab rakendada sõitjaveole iseloomulikke tavalisi ja täiendavaid turvameetmeid (toimimine liiklusõnnetuse või õnnetusjuhtumi korral, sõitjate instrueerimine ja juhendamine eriolukordades, laste vedu jne).
Kohustuslik kirjandus	Määrab teooriaõpetaja õpilasele individuaalselt lähtuvalt kaasaegsete õppematerjalide võimalustest.

1.2. Sõiduõpe

S 1	Sõiduki käsitlemine
Õppe sisu	Luuakse eeldused enne sõidu alustamist enda ja teiste liiklejate ohutuse tagamiseks vajalike oskuste kujunemiseks.
Õpiväljundid	<p>Pärast koolitust õpilane oskab:</p> <ul style="list-style-type: none"> • käsitseda kõiki bussi juhtseadiseid; • kontrollida enne sõidu alustamist: <ul style="list-style-type: none"> ○ kere ja sõitjateruumi puhtust; ○ riiklike registreerimismärkide, tuuleklaaside ja laternaklaaside puhtust; ○ peeglite, tulekustutite, ohukolmnurga, käsiapteegi ja tõkiskingade olemasolu; ○ mootori õlitus- ja jahutussüsteemi hermeetilisust ning õli ja jahutusvedeliku olemasolu; ○ juhtseadiste (rool, pidurid) korrasolekut; ○ pidurivedeliku või õhupaakides suruõhu olemasolu; ○ rehvide üldist seisukorda ja välisvigastuste puudumist; ○ õhurõhku rehvis; ○ elektriseadmestikus valgustus-, signalisatsiooni- ja abiseadmete, näidikute ja märgulampide, klaasipuhastite ja -pesuri ning uste juhtajami korrasolekut; • eemaldada õhkajamiga pidurisüsteemi õhupaakidest kondensaati ning kontrollida külmumistõrjuki vedeliku olemasolu; • vahetada lampe ja kaitsmeid; • vahetada ratast.
Iseseisva töö sisu	Harjutamise jätkamine kuni õpilane saavutab ohutu ja keskkonda säästva sõiduki käsitlemise vilumuse tasemel, mis on vajalik sõiduõppe jätkamiseks.

S 2	Sõiduki juhtimine õppeplatsil
Õppe sisu	Luuakse eeldused ohutu ja keskkonda säästva bussi käsitlemisoskuste kujunemiseks, mis on vajalikud sõiduõppe jätkamiseks vähese liiklusega teedel.
Õpiväljundid	<p>Pärast koolitust õpilane oskab:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kasutada kõiki juhiistme reguleerimise võimalusi parima sõiduasendi saavutamiseks; • kontrollida uste suletust; • reguleerida kõiki tahavaatepeegleid parima nähtavusvälja saavutamiseks; • reguleerida rooliratta asendit; • kasutada turvavööd õigesti; • käivitada mootorit: <ul style="list-style-type: none"> ○ külmalt; ○ soojalt; ○ mitmesugustes ilmaoludes (külma, sooja, niiske ilmaga); ○ kallakul (tõusul ja langul). • alustada sujuvalt liikumist; • muuta sujuvalt sõidukiirust; • hoida rooli õigesti; • pöörata rooli vastavalt sõidukiirusele; • juhtida bussi piiratud alal; • peatada bussi sujuvalt pidurdades; • sõita vasakpoolsete või parempoolsete ratastega teemärgistuse lähedal ja peatuda enne stoppjoont; • jätta buss seisma rööpselt sõidutee äärega, sellest mitte kaugemal kui 0,2 m; • rakendada bussi seisma jätmisel kõiki abinõusid iseenesliku liikuma hakkamise vältimiseks; • valida tagurdamisel õiget sõiduasendit; • tagurdada: <ul style="list-style-type: none"> ○ otse kõrvalekaldumiseta sõidujoonest; ○ pöördega paremale või vasakule koos sellele järgneva otseliikumisega. • valida sobivat käiku sõltuvalt tee- ja ilmaoludest, sõidukiirusest, mootori pöörlemissagedusest ning tõusu või langu pikkusest ja kaldenurgast; • pidurdada õigeid pidurdusvõtteid kasutades mitmesugustel teekatetel: <ul style="list-style-type: none"> ○ sujuvalt – kiiruselt u 70 km/h kuni seismajäämiseni varem kindlaksmääratud kohas; ○ tugevalt – kiiruselt u 70 km/h kuni seismajäämiseni, püüdes saavutada võimalikult lühikest pidurdusmaad; ○ tõusul või langul.

	<ul style="list-style-type: none"> • pöörata tagasi kitsal teel, kasutades tagurdamist; • paigutada märgistatud parkimisplatsil bussi: <ul style="list-style-type: none"> ○ parkivate sõidukite kõrvale ja vahele; ○ parkivate sõidukite ette ja taha.
Iseseisva töö sisu	Harjutamise jätkamine kuni õpilane saavutab ohutu ja keskkonda säästva sõiduki käsitsemise vilumuse tasemel, mis on vajalik sõiduõppe jätkamiseks.

S 3	Sõiduki juhtimine liikluses
Õppe sisu	Luu eeldused keerulisema ja tihedama liiklusega teedel liiklemiseks vajalike oskuste kujunemiseks.
Õpiväljundid	<p>Pärast koolitust õpilane oskab:</p> <ul style="list-style-type: none"> • alustada sõitu sõidutee äärelt või teepeenralt ja ühineda sujuvalt liiklusvooluga; • tagada vähekaitstud liiklejatele ohutust ja piisavat liikumisruumi; • valida teeolusid, liiklustihedust ja nähtavust arvestades õiget sõidurada; • jälgida teiste sõiduki juhtide märguandeid ja võimaldada neil kavatsetavaid manöövreid ohutult sooritada; • paikneda vastutulevate sõidukite korral õigesti; • kasutada sobivat kurvisõidutehnikat; • arvestada sõidukiiruse valikul: <ul style="list-style-type: none"> ○ ilma- ja teeoludega; ○ kehtivate kiirusepiirangutega; ○ bussi seisundi ja koormatusega; ○ mitmesuguste keskkonnamõjudega; ○ oma tervisliku seisundi ja enesetundega; ○ oma sõidukogemusega; • hoida võimalikult ühtlast sõidukiirust; • jälgida üldist liiklusrütmi ja sõita liiklusaludele vastava sobivaima kiirusega; • suurendada sujuvalt sõidukiirust pärast pöörde sooritamist, takistamata kaasiliklejaid; • sobitada sõidukiirust olukorraga, et jõuda vastutulevate sõidukitega kohakuti kõige sobivamas ja ohutumas kohas; • hoida eessõitjaga ohutut pikivahet; • arvestada manöövrite sooritamisel ilma- ja teeoludega, nähtavusega, sõidukiirusega, liiklustihedusega ning möödasõitvate sõidukitega; • märgata õigel ajal nii ees- kui taga sõitva sõidukijuhi kavatsusi; • hõlbustada taga sõitva sõiduki möödasõitu või möödumist; • arvestada kõrval sõitva sõiduki puhul ohutut külgvahet; • vahetada tiheda liikluse korral ohutult sõidurada; • valida aegsasti õiget sõidurada, arvestades kavatsetavat sõidusuunda pärast ristmikku; • jälgida olukorda tagapool; • märgata reguleerija märguandeid, foori tulesid, liiklusmärke ja teemärgistust; • vähendada sõidukiirust ja vajaduse korral peatuda sujuvalt liiklusreeglitega ettenähtud kohas; • heastada teiste liiklejate vigu; • ületada ristmikku otse ja sooritada ristmikul parem-, vasak- või tagasipööret; • arvestada ristmiku ületamisel ilma- ja teeoludega, nähtavusega, liiklustihedusega ning oma sõidukogemusega; • täita ristmikul teeandekohustust; • väljendada teistele liiklejatele arusaadavalt teeandmiskohustuse täitmise kavatsust; • vältida eesõigusega liiklejate takistamist; • anda aegsasti suunamärguannet enne kavatsetava pöörde sooritamist; • suunduda enne kavatsetavat manöövrit aegsasti sõidutee vastava ääre lähedusse; • jälgida teiste liiklejate märguandeid; • valida pöörde sooritamiseks sobivat sõidukiirust; • suurendada pärast pöörde sooritamist sujuvalt sõidukiirust ja vältida teiste liiklejate takistamist; • peatuda või parkida ohutu tekitamata ja teisi liiklejaid takistamata; • juhendada peatumisel või parkimisel liiklusreeglite ja liikluskorraldusvahendite nõuetest; • täita parklas kehtiva parkimiskorra või liiklusreegleid; • arvestada peatumis- või parkimiskoha valikul nähtavusega, liiklustihedusega ning ohutusega bussist väljumisel; • vältida bussi iseeneslikku liikuma hakkamist; • ära hoida bussi kasutamist kõrvaliste isikute poolt; • valida sõiduteel möödasõidu alustamiseks sobivaimat kohta; • hinnata möödasõidu ohutust, arvestades: <ul style="list-style-type: none"> ○ liiklusreeglitega kehtestatud nõudeid; ○ ilma- ja teeolusid; ○ nähtavust; ○ ees- ja tagasõitvaid sõidukeid;

	<ul style="list-style-type: none"> ○ vastutulevaid sõidukeid; ○ pimestusohu; ○ vähekaitstud liiklejaid; ○ bussi mootori võimsust ja kiirendusvõimet. <ul style="list-style-type: none"> ● anda õigeaegselt suunamärguannet; ● alustada möödasõitu teisi liiklejaid takistamata; ● sooritada möödasõitu kiirendusega ja eelnevalt kiirust vähendamata; ● katkestada möödasõitu takistuse või liiklusohu ilmnemisel; ● lõpetada möödasõitu ohutult; ● hinnata paremalt möödumise ohutust, arvestades liiklusreegleid, piisava vaba ruumi olemasolu, vähekaitstud liiklejaid ning sõidukiirust; ● kasutada maanteele sõiduks kiirendusrada ja sealt ära pööramiseks aeglustusrada; ● veenduda teele sõidul manöövri ohutuses; ● paikneda teel õigesti otsesõidul ja enne kavatsetavate manöövrite sooritamist; ● arvestada sõidukiiruse valikul nähtavuskaugust; ● valida liiklusvoolus sobivat sõidukiirust kaasliiklejaid takistamata; ● veenduda küllaldases nähtavuses ülesõidukohal; ● valida ülesõidukohale lähenemisel õiget sõidukiirust; ● peatada sujuvalt bussi raudteesõidukile tee andmiseks selleks ettenähtud kohas; ● jälgida teetööde kohas ülesseatud liikluskorraldusvahendeid; ● täita ohutusnõudeid vastu sõitvate teeparandussõidukite või liikurmasinatega kohtumisel ning pärisuunas nendest möödasõidul, möödumisel või ümberpõikel; ● arvestada sõidukiiruse valikul teel töötavaid töölisi, piiratud manööverdamisruumi, teeparandusmasinaid, uue teekatte võimalikku libedust ning ootamatuid ohte; ● anda ülekäigurajal olevatele jalakäijatele võimaluse ületada sõiduteed; ● tagada kõnnitee või teepeenra puudumisel sõiduteel liikuvate jalakäijate ohutust; ● mööduda lähiümbruses olevatest jalakäijatest neid müra ja heitgaasidega häirimata; ● vältida märja ilma korral jalakäijate poriga pritsimist; ● osutada tähelepanu teel jalgsi või jalgratastel liikuvatele inimestele ning eriti lastele, vanuritele ja liikumis- või nägemispuudega inimestele; ● mööduda ohutult jalgratturitest jt vähekaitstud liiklejatest; ● rakendada vajalikke ohutusabinõusid, nagu kasutada ohutulesid ja/või ohukolmnurka ning eemaldada bussi võimaluse korral sõiduteelt; ● tagada sõitjate turvalisust; ● ära tunda ja ette näha liiklusohutlikke olukordi; ● vältida lisaohu tekkimist.
Iseseisva töö sisu	Harjutamise jätkamine kuni õpilane saavutab ohutu ja keskkonda säästva sõiduki käsitlemise vilumuse tasemel, mis on vajalik sõiduõppe jätkamiseks.

S 4	Sõiduki juhtimine eriolukordades
Õppe sisu	Luu eeldused oma võimete/oskuste ja toimetuleku võimaluste hindamiseks äkkolukorras käitumiseks ning mõistmaks, et juhi võimalused äkkolukorras midagi ette võtta ohutuse taastamiseks on piiratud.
Õpiväljundid	<p>Pärast koolitust õpilane oskab:</p> <ul style="list-style-type: none"> • valida halva nähtavuse korral sobivat sõidukiirust; • hoida eessõitjaga ohutut pikivahet, vastutulijatega ohutut külgvahet ning piisavat kaugust sõidutee äärest; • kasutada valgustusseadmeid õigesti; • ette näha halva nähtavusega kaasnevaid ohte; • heastada teiste liiklejate vigu; • reageerida ootamatutele ohtudele; • hinnata nähtavust kaug- ja lähitulede valgel kuival teel, märjal teel ning lumisel või jäisel teel; • määrata kaugust tugevalt ja nõrgalt helkivatest esemetest; • ümber lülitada tulesid kohtumisel vastutulevate sõidukitega ja möödasõidul; • kasutada bussi liikumisel õigeid sõidutulesid; • kasutada bussi seismise (peatumise, parkimise, hädapeatumise) ajal õigeid tulesid; • valida õiget sõidukiirust, arvestades nähtavust, tee laiust ning pimestusohu; • valida sobivat paiknemiskohta teel, arvestades vastutulevaid sõidukeid, võimalikke takistusi teel ning vähekaitstud liiklejate olemasolu ja nende teel viibimise võimalust; • valida sobivat ja ohutut kohta peatumiseks või parkimiseks; • reageerida võimalikele ootamatutele ohtudele; • alustada sujuvalt kohalt liikumist ja ühtlaselt kiirendada; • kasutada käiguvahetusel sobivaid käike; • vajutada sujuvalt gaasipedaalile; • muuta sõidusuunda; • valida õiget sõidukiirust, arvestades tee laiust, teekatte seisundit, liiklustihedust ning rehvide seisukorda; • reageerida ootamatutele ohtudele.
Iseseisva töö sisu	Harjutamise jätkamine kuni õpilane saavutab ohutu ja keskkonda säästva sõiduki käsitsemise vilumuse tasemel, mis on vajalik sõiduõppe jätkamiseks.